

Србија пред десет европских обавеза

У ЕУ очигледно постоји разумевање да је правосуђу у Србији потребна реформа, међутим мере које је под изговором реформи спровела наша власт заправо су уназадиле правосуђе и учиниле га још више контролисаним и зависним од извршне власти. Упркос томе, захтев ЕУ указује да су они прихватили реизбор судија и тужилаца као реформски потез, који сада треба довршити. Верујем да се поново ради о ситуацији у каквој смо се до сада више пута налазили, да ЕУ користи благе оцене о појединим потезима власти у Србији како не би угрозила сарадњу у другим питањима, која се односе на безбедност читавог региона и која су за ЕУ свакако приоритетнија од функционисања институција у Србији.

Несметано функционисање независних регулаторних тела, финансирање политичких странака и проблем партијске контроле над посланичким мандатима спадају у питања од пресудног значаја за изградњу институција демократске државе у Србији. Ове проблеме морамо решити без обзира на то да ли то од нас захтева ЕУ. Недавна смена чланова Комисије за заштиту конкуренције поново је показала да институције у Србији, односно људи који су у њима ангажовани немају елементарну сигурност у свом раду и веома је важно што је и ЕУ препознала овај проблем. Нажалост, из начина на који су неки од њихових захтева формулисани види се извесно неразумевanje ситуације у Србији. ЕУ и даље очекује да ће се питања контроле финансирања странака и реституције решити доношењем закона, иако се у протеклих десет година показало да само доношење закона није довољно да би се једна област уредила. Након притиска домаће јавности и међународне заједнице да се реши проблем нејавног финансирања странака, 2003. године је донет закон за који је влада помпезно најављивала да ће решити овај проблем. Међутим, овај закон је предвидео да странке практично саме контролишу своје финансије. Био је то само начин да се привидно удовољи захтевима јавности, а да финансирање странака остане тајно, тако да су доношењем таквог закона странке заправо само добиле још седам година да захваљујући нејавном финансирању учврсте своју моћ. Наравно да је сада неопходно донети нови закон, али његовом усвајању мора да претходи анализа због чега је претходни закон доживео неуспех. У противном, ни нови закон неће испунити свој циљ – да грађани имају информацију ко и у ком износу финансира странке, да ли странке заиста контролишу тајкуни, да ли су истинити наводи који су се појавили у јавности да партијски намештеници у државним предузећима

финансирају своје странке од јавних средстава, односно да знамо како заиста функционише доношење политичких одлука у Србији. Међутим, ако захтев формулишете тако да „треба изгласати нови закон”, бојим се да то може бити увод у нову манипулацију, односно да ћемо поново добити закон који ће у пракси омогућити да финансирање странака остане тајно.

Тешко је проценити да ли је ЕУ строжа према Србији у односу на друге земље. Постоје разлике у захтевима који се постављају кандидатима за пријем у ЕУ, али мислим да су те разлике пре свега последица специфичности ових земаља, а у случају Србије постоје бројне специфичности због ратова и пљачке током деведесетих година. Мислим да Србија у овим важним питањима изградње демократске државе јесте веома „запуштена” и да је потребно уложити велики напор да се проблеми превазиђу. Међутим, ту је много битније колико ћемо ми бити строги према власти у инсистирању на испуњењу ових захтева него колико ће бити строга ЕУ.

Последњи захтев (наставити структурне економске реформе) прилично је нејасан. Очигледно је, наиме, да економске промене до којих је дошло у Србији за протеклих двадесет година нису имале карактер структурних реформи, већ стихије и импровизације, која је омогућила пљачку некадашње друштвене имовине, прање новца и успостављање приватних монопола. Не верујем да захтев ЕУ подразумева да се ови процеси наставе. Поред тога, штогод да су у ЕУ подразумевали под структурним реформама, забрињава инсистирање на наставку економског пројекта који је за протеклих десет година очигледно доживео потпуни пораз. Да не улазимо сада у спорна питања у вези са приватизацијом, само стопа незапослености од 31 одсто морала би да буде повод да се преиспита концепт економских реформи и да се разговара о његовој измени. Уколико се не реши проблем незапослености, који је последица досадашњег тока транзиције, неће се ефикасно решити ни бројна друга питања на којима ЕУ инсистира, као што је повећање захтева за азил и социјална искљученост ромске популације.

Председница Савета за борбу против корупције

(Политика)